

Universiteit
Leiden
The Netherlands

'Zonder eigen gewinne en glorie' : Mr. Iman Wilhelm Falck (1736-1785), gouverneur en directeur van Ceylon en Onderhorigheden

Dulm, F. van der

Citation

Dulm, F. van der. (2012, February 9). *'Zonder eigen gewinne en glorie' : Mr. Iman Wilhelm Falck (1736-1785), gouverneur en directeur van Ceylon en Onderhorigheden*. Uitgeverij Verloren, Hilversum. Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/18470>

Version: Not Applicable (or Unknown)

License: [Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/18470>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

7 ‘Dienaar en bestuurder’

7.1 De instructie

In de Raad van Ceylon speelde Falck een leidende en actieve rol.¹ Hij zette er de belangrijkste bestuurlijke en militaire aangelegenheden uiteen en lichtte zijn standpunt helder en bondig toe; vervolgens vroeg hij het oordeel van de vergadering en formuleerde hij een eindstandpunt. In de *Memorie van Overgave van Van Imhoff* werd nog eens extra gestipuleerd zoveel mogelijk zaken met de Raad te bespreken om zodoende niet alle verantwoordelijkheid te dragen. In de praktijk kwam het namelijk wel degelijk voor dat de gouverneur zijn beslissing reeds had genomen.² De besluitvorming moest volgens oude afspraken altijd met eenparigheid van stemmen tot stand komen; deze handelwijze werd gewijzigd na de komst van Falcks beoogde opvolger Willem Jacob van de Graaff³ in 1782; vanaf dat moment gold het principe van de meerderheid van stemmen. De gouverneur verdeelde de werkzaamheden en de ingekomen brieven over de leden van de Raad op grond van hun verantwoordelijkheden in de lijn van hun functie. Arasaratnam merkte hierover op dat ‘The nature of the relationship between the Governor and the council and the extent of the latter’s power are rather ambiguous’.⁴ Bij het doorlopen van de Raadsverslagen tot 1782 blijkt hier in Falcks geval echter geen sprake van te zijn. Officieel was er geen reglement⁵ dat de gang van zaken binnen de Raad bepaalde.

1 Er was in de samenstelling van de raden en met name wanneer het militaire etc. onderwerpen betrof een verschil tussen de ‘gemeene’ of Ordinaire Raad, die in het vervolg zal worden aangeduid als de Raad, en de Secrete Raad. De leden van de Raad werden in vele documenten als de ‘Regering’ aangeduid. Tot 1768 bleef de Secrete Raad officieel bestaan: NA, VOC inv. nr. 4485 Haags Besogne, 18 juli 1768 ‘wijdens hadden Generaal en Raaden goedgevonden het geheym committé weder in te trekken, latende aan den Gouverneur Falck gedesereerd de Secrete zaaken voortaan alleen te behandelen, dan wel in zommige van meer gewigt zich van dan van twee daar toe te verkiezen leden te bedienen’.

2 Onderzoek naar de minuut en ordinaire resoluties in SLNA en NA.

3 Willem Jacob van de Graaff (Huisen, 1737–Zeist, 1804), zoon van Sebastiaan, majoor van de Dragonders; 1758 uitgevaren voor de Kamer Amsterdam met het VOC-schip Blijdorp als onderkoopman; nog in het zelfde jaar naar Ceylon als fiscaal; kapitein van het kaneel, koopman; huwde (1) Agneta Clara Samlant, dochter van van de commandeur van Galle en (2) Christina Elisabeth van Angelbeek, dochter van de secretaris Johan Frederik; 1762 opperhoofd te Surat; 1777 extraordinaris raad; 1781 uitgeweken naar Ceylon; 1782 benoemd tot geëligende gouverneur van Ceylon en lid van de Raad; 1783 interim commandeur van Galle; 1785 gouverneur en extraordinaris raad; 1793 eerste raad en directeur-generaal; 1794 Batavia; 1795 ontslagen en betrokken naar Patria; 1799 vestigde zich op de buitenplaats Liesbosch (Utrecht – lag aan de oostzijde van de Vaartsche Rijn, 200 m ten noorden van de A12 in Laagraven).

4 Arasaratnam, *Dutch East India Company in Ceylon*, 3.

5 Hovy, *Plakkaatboek, LXXXIX*; stelt dat als informele en persoonlijke instructie aan de nieuwe gouverneurs de diverse *Memories van Overgave* kunnen gelden van de afgaande gouverneurs.

In de Ordinaire Raad kwamen in principe alle politieke, militaire en overige zaken aan de orde die speelden op het eiland en in de Onderhorigheden, die niet secreet van aard waren. Er was moeilijk een scheidslijn te trekken tussen zaken die betrekking hadden op de Onderhorigheden van Ceylon in zuidelijk India, Tuticorin en omgeving en de overige factorijen in India. Over alle Indiase aangelegenheden werd gesproken en gecorrespondeerd met uitzondering van Bengalen. In hoofdstuk 8 over India wordt uitvoerig ingegaan op de situatie, die essentieel was voor de veiligheid en toekomst van Ceylon. Daarnaast kwamen in de Raad alle maritieme, justitiële en huishoudelijke zaken aan de orde.

In een willekeurige, limitatieve opsomming en zonder een hiërarchie aan te geven, werd in de Raad vergaderd over: desertie; verzoeken tot thuisvaren van dienaren; gedetailleerde lijsten met scheepsbehoeften; lijsten voor de retourschepen op grond van inspectierapporten; rekeningen van aangeworven troepen voor de Coromandel; huwelijksverzoeken bijvoorbeeld van een luitenant, die met de dochter van een kaneelschiller wilde trouwen;⁶ de maandelijksse staat van de bevindingen met betrekking tot voorraden; ladingbrieven van gearriveerde VOC-schepen uit Batavia of Patria.

De Raadsleden kwamen gewoonlijk in de ochtend en in de namiddag bijeen; heel af en toe aan het begin van de avond.⁷ Een vergadering duurde meestal enige uren, maar soms slechts enige minuten wanneer een VOC-schip was aangekomen met brieven van de Hoge Regering of de Heren XVII, die verdeeld moesten worden. Het kwam een enkele keer voor dat een sessie over de ochtend en de namiddag werd uitgesmeerd, zelfs bij hoge uitzondering over meerdere dagen. In heel dringende gevallen vond er een vergadering plaats na de zondagse kerkgang omstreeks 11 uur tot uiterlijk het noenmaal.

Tijdens iedere vergadering was het gebruikelijk dat de resoluties van de vorige vergadering werden 'geresumeerd', vastgesteld, het kwam regelmatig voor dat er meerdere resoluties tegelijk moesten worden besproken.⁸ De gouverneur en de secretaris namen kennis van alle ingekomen brieven voordat deze in de vergadering ter tafel kwamen. Naast het behandelen van voorstellen in de ordinaire of secrete vergaderingen konden deze ook schriftelijk worden afgehandeld in 'Resoluties in de vorm van een rondvraag'. Dit waren voorstellen van mindere importantie die de voorzitter, voorzien van zijn opmerkingen voor commentaar en accord, langs de leden liet sturen. De voorzitter besloot of met het voorstel was ingestemd, of dat de kwestie alsnog in de Raad besproken zou moeten worden.

De frequentie van de vergaderingen stond niet vast; er waren wel enige vaste data zoals 12 mei, de dag waarop de verovering van Colombo op de Portugezen werd gevierd; aan de vooravond daarvan werden de hogere dienaren in hun huidige of nieuwe functie bevestigd en in de verschillende colleges benoemd. Zij herbevestigden daarna allen de eed van trouw aan de Compagnie.

6 NA, VOC inv. nr. 3175, Resolutie Raad, 17 maart 1766; indien deze luitenant dit door zou zetten, zou hij worden ontslagen; hij verloor volgens het bestuur door dit huwelijk aanzien bij zijn ondergeschikten.

7 Avondvergaderingen waren in het algemeen een uitzondering; vonden plaats tijdens de zeer warme periode van april en mei.

8 SLNA, inv. nr. 1/477; op een groot aantal stukken staat de naam van het lid uit de Raad die het behandelde.

Ten tijde van oorlog en opstanden trad de gouverneur op als opperbevelhebber.⁹ Hij werd speciaal ter bespreking van dit soort geheime zaken bijgestaan door een Secrete Raad. Hierin had een beperkt aantal raadsleden zitting: de commandeurs van Galle en Jaffna indien zij in Colombo aanwezig waren; de hoofdadministrateur; de commandant van de Ceylonese milite en de secretaris. In het algemeen ging aan een Raadsvergadering een bijeenkomst van de Secrete Raad vooraf waar alle zaken werden behandeld die discreet waren en dienden te blijven. De Secrete Raad werd op 14 februari 1766 opgeheven op voorstel van Falck; de noodzaak werd door de vredesonderhandelingen met Kandy niet langer door hem aanwezig geacht. De Hoge Regering was het hier niet mee eens en op haar verzoek werd op 20 maart de Secrete Raad weer ingesteld om nimmermeer te verdwijnen.¹⁰

De gouverneur hield met grote regelmaat audiënties, ontvangsten van buitenlandse gasten en maakte inspectiereizen door het land.¹¹ Op zijn residentie in het Kasteel werd jaarlijks een aantal belangrijke en gedenkwaardige dagen gevierd. De verjaardagen van de Prins, de Prinses, de Erfprins en de Gouverneur-Generaal Van der Parra werden alle met 21 schoten van de wallen krachtig aangekondigd.¹² Het was een vaste order dat alle schepen op de rede bij dit soort feestelijkheden al hun vlaggen hesen. In de avond vond er op de residentie veelal een 'pragtig bal en festein'¹³ plaats voor de gekwalificeerde 'Heeren en Dames'.¹⁴

Het bericht van de benoeming van de Prins tot opperbewindhebber van de Compagnie was wederom aanleiding feest te vieren in Colombo en op alle ondergeschikte kantoren; het Kasteel en de Oude Stad werden geïllumineerd. Alle inwoners werden uitgenodigd te komen kijken, blijkt uit het besluit: 'daertoe de gezaemenlijke inwoners te noodegen om elk naer zijn vermogen en genegenheid daertoe het zijne toe te brengen'.¹⁵

Aan het begin van het jaar, meestal op 1 januari, hield de gouverneur een ontvangst voor leden van de Raad, officieren, predikanten en overige gekwalificeerde personen, waarbij zij hun nieuwjaarswensen konden aanbieden via de regels van de hiërarchie. Wanneer hij op zijn buitenplaats verbleef of indisponibel was, ging de ontvangst niet door.

De meeste tijd was de gouverneur kwijt aan het lezen en afwikkelen van de grote hoeveelheid post uit Patria, Batavia, India en de diverse kantoren en forten op het eiland. Hiertoe behoorden ook de brieven die hij van bestuursorganen en burgers uit Colombo kreeg. Hij schreef en dicteerde vele missiven en brieven, al of niet ter afdoening van zaken of over nieuwe proposities. Door hem werden resoluties en instructies aan de Raad gecontroleerd, verbeterd en aangevuld. Bij het doornemen van de minuten van brieven en van resoluties in de National Archives of Sri Lanka in Colombo viel het op hoeveel Falck persoonlijk wijzigde,

⁹ Paragraaf 12.6. Opperbevelhebber der troepen.

¹⁰ Het hier geschetste beeld over het opnieuw instellen van de Secrete Raad is juist; in afwijking van hetgeen te lezen valt in het verslag van het Haags Besogne, 18 juli 1767. Hierin staat dat was besloten het 'geheym committé in te trekken'; de geheime zaken zouden aan de gouverneur toevallen en in sommige gewichtige gevallen zou hij zich 'van dan twee daartoe te verkiezen leden bedienen', NA, Haags Besogne inv. nr. 4485.

¹¹ SLNA, inv. nr. 1/3071, Dagregister, 17 november 1765; aankomst van een Portugese driemaster uit Goa met aan boord Kolonel Diva Nativ die namens de gouverneur Jaques Philip d'Landreses een bezoek bracht aan Falck op het 'Palijs'.

¹² In 1767 werden zelfs 90 schoten gelost van het VOC-schip Noord-Beveland.

¹³ SLNA, inv. nr. 1/3074, Dagregister, 12 mei 1768.

¹⁴ SLNA, inv. nr. 1/3073, Resolutie Raad, 29 september 1767.

¹⁵ NA, VOC inv. nr. 3203, Resolutie Raad, 17 september 1767; 15 oktober werd aangewezen als de feestdag.

vaak meer dan één bladzijde; hij veranderde veelal de essentie van de teksten. Door uitvoerige bestudering van zijn handschrift en zinsconstructies van zijn persoonlijke brieven in het bijzonder in de collecties Falck 2 en 3, collectie Hope en de brieven aan de Prins konden de wijzigingen en aanvullingen worden toegeschreven aan Falck.

Hij handelde geheel volgens zijn instructie:

Voorts in de zo even behandelde missive van Gen & raaden aan de nieuw aangestelde gouverneur Falck permissie verleent zijnde, om alle zodanige plaatsingen en opzendingen te doen, als dezelve zenden oorbaar, achten zo schrijven G&R in hunnen aparte missive aan den Gouv; dat van die autorisatie geen gebruik zou moeten maken, dan in de uiterste noodzakelijkheid en dat met kennis en overleg van Raaden Qualificeerden hem Gouv. Teffens om neevens een der aanwezende eerste leeden van het geheim Committe aan de Hooge Regering zodanige zaken te bedeele, welke tot belang van de maatschappij vorderde, dat secreet wierden, moeten over zulks de ordres van de gen. & raaden aan den gouv. in secretesse gegeven, niet aan het geheime committé, maar aan het geëligert lid alleen bekend gemaakt worden.¹⁶

7.2 De aankomst van de gouverneur

Op het moment dat Falck was vertrokken uit Batavia vonden de tegenstanders van Van der Parra, de raden Schreuder, Taillefert en Romp, dat hij met de verkeerde instructie was weggestuurd. Die instructie zou volgens Schreuder moeten worden bijgesteld: '... anders vreeze ik dat de Comp. millioenen in zee heeft geworpen gelijk ik dat reets te meermaalen, zo mij voorkomt op goede gronden heb aangewezen, schoon vrugtloos'.¹⁷

Schreuder hield vast aan zijn opvatting dat de enige oplossing van het probleem Kandy kon worden gevonden in de vernietiging van de koninklijke waardigheid en de verdeling van het land onder een andere vorst en Hofgroten, die het als leen zouden ontvangen van de Compagnie. De opdracht aan Falck dat hij vrede moest sluiten met de koning vond hij zinloos. Schreuder merkte op dat hij daarom '... leeft tussen hoop en vreeze [over] wat er in Ceylon gebeurt'.¹⁸ Het was dezelfde opvatting die zijn opvolger Van Eck er op had nagehouden. Falck zou hierover in zijn eigen beleidsnotitie *Aanmerkingen op de Reflexien* opmerken dat hij de 'nuttigheid' niet tegensprak maar hij vond dat de mogelijkheid niet aanwezig was 'tot dat een vreemde omwenteling van Hofzaken, de Kandianen zelven tot de verdeling doen mede werken'.¹⁹

Het VOC-schip Bleiswijk²⁰ had intussen op 29 juli zijn ankers laten vallen in de baai van Galle, waarna de geëligeerde gouverneur en directeur met zijn vrouw Doortje van boord ging, daarbij vergezeld door de opperkoopman Christiaan Rose, kapitein Godfried Leonard

¹⁶ NA, VOC inv. nr. 4484, Haags Besogne, 15 augustus 1767.

¹⁷ NA, VOC inv. nr. 3143; geheime instructie van 1 augustus 1765.

¹⁸ HUA, Collectie Huydecoper inv. nr. 67-623, Jan Schreuder aan mr. Gualterus Petrus Boudaen, 2 januari 1766.

¹⁹ NA, Collectie Hope inv. nr. 33, Iman Willem Falck aan Thomas Hope, 12 november 1766; met bijlage *Aanmerkingen op de Reflexien*; 'Papieren van den Ceylons Gouverneur Falk behorend tot zijn miss van 12 nber 1766', paragraaf 4.

²⁰ SLNA, inv. nr. 1/3071, Dagregister, 29 juli 1765.

de Coste²¹ en achterneef De Cock. De overplaatsing van deze drie was voor Falck erg belangrijk. Daarmee kon hij zijn eigen factie van vertrouwelingen binnen het Ceylonese landsbestuur opbouwen. De Cock zou aan het einde van het gouverneurschap van Falck opklimmen tot commandeur van Jaffna.

De zeereis ging niet verder door naar Colombo; vanaf de laatste week van april tot eind oktober was het wegens heftige stromingen onmogelijk gebruik te maken van de zeeroute.

Na aankomst begaf Falck zich naar de hoofdpoort van de vesting en kreeg daarbij het ceremoniële welkom met 21 saluutschoten. Bij de steiger tegenover de hoofdpoort onder de VOC-pakhuisen werden hij en zijn gevolg opgewacht door de commandeur van Galle, Abraham Samlant.²² Het gezelschap reisde niet meteen door naar Colombo; Falck had besloten enige dagen in de omgeving van Galle te blijven, zodat de Raad alles in gereedheid kon brengen voor zijn officiële intocht. Tijdens zijn verblijf bracht hij een bezoek aan enige kancelaanplantingen in 'de Matureesche Savonny';²³ hij zag daar het inzamelen van kaneelpijpen. De uitbreiding en de verbetering van de kaneelbouw zou een van de belangrijke aandachtspunten worden tijdens zijn regeringsperiode.²⁴

Op dezelfde dag dat Falck de Raad berichtte²⁵ dat hij nog even in Galle zou blijven, ontving deze een missive uit Batavia waarin werd medegedeeld dat de eerste secretaris van de Hoge Regering²⁶ was benoemd tot hun nieuwe gouverneur. De Raad werd volgens gewoonte voor een voldongen feit geplaatst. Het was ongebruikelijk dat er enige vorm van inspraak kwam uit het bestuur van een buitencomptoir; het werd slechts verzocht samen met alle andere VOC-dienaren zijn afhankelijkheid te betuigen. Na het al of niet gedwongen vertrek of na het overlijden van een gouverneur of opperhoofd moest maar worden afgewacht welke keuze de Hoge Regering in petto had. Batavia was bij zijn beslissing slechts afhankelijk van de formele instemming van de Prins, die afging op de aanbeveling van de bewindhebbers van de Compagnie te Amsterdam en na 1767 van zijn representant Thomas Hope.

Na enige dagen liet Falck weten twee sloepen te wensen voor het transport van zijn bagage en dat van de overige leden van zijn gezelschap. De Raad was het daar niet mee eens in verband met de eerdergenoemde gevaarlijke stromingen. De Maha Mudaliyar, de hoogste inlandse ambtenaar in het bestuur en adviseur van de gouverneur, kreeg op grond daarvan opdracht alle koelies van de chaliassen naar Galle te sturen. Deze werden aangevuld met koelies uit de Drie en Vier Korles; deze gebieden behoorden tot het grondgebied van de ko-

²¹ Godfried Leon(h)ard de Coste(a) (Kost) (Gera, ?-Colombo, 1774), huwde Juliana Cornelia Lebeck dochter van Noël Antony; 1744 uitgevaren voor Kamer Amsterdam met het VOC-schip Diemermeer als sergeant; 1745 Colombo; 1755 luitenant (nam deel ambassade naar Kandy); 1761 kapitein; 1763 Batavia; 1765 Ceylon, gemachtigde naar de vredesonderhandelingen, ondertekenaar Verdrag van 1766; enige malen ambassadeur naar Kandy (1768); werd soms aangeduid als neef van Falck, maar geen enkele aanwijzing is hiervoor gevonden (Raven-Hart, *Dutch Wars*, 178; SLNA, inv. nr. 1/2666, Testamentenboek; testament opgesteld 17 september 1769).

²² Abraham Samlant (?-Galle, 1766), eerste gezworen klerk in Raad van Ceylon; 1757 hoofdadministrateur; 1758 commandeur van Galle; 1766 rouwbord in kerk te Galle bevestigd; dochter Agnieta Clara huwde de latere gouverneur Willem Jacob van de Graaff.

²³ SLNA, inv. nr. 1/3071; Hier werd bedoeld de Matara Dessavonie. Op 30 juli werd hierover bericht gezonden naar de regering in Colombo.

²⁴ Paragraaf 11.2.

²⁵ SLNA, inv. nr. 1/3071, Iman Willem Falck aan Raad van Ceylon, 30 juli 1765.

²⁶ NA, VOC inv. nr. 3143, Resolutie Raad, 30 juli 1765.

ning van Kandy. Nadat het hele transport was georganiseerd, kon de reis via de landroute naar Colombo aanvangen.

Volgens gebruik werden de nieuwe gouverneur en zijn gezelschap bij de Limieten van de Colombo Dessavonie opgewacht door een ontvangstcomité, dat bestond uit het hoofd van de militia, luitenant-kolonel Feber, hoofdadministrateur Burnat, secretaris Van Angelbeek, waarnemend dessave en de eerste pakhuismeester Pieter Liebert Schmidt.²⁷ Tevens was de 'juffrouwen Van Angelbeek en Moens'²⁸ verzocht aanwezig te zijn. Het transport van het gezelschap van de nieuwe gouverneur werd niet alleen ondersteund door koelies maar ook door honderd slaven, die waren ingehuurd bij deze en gene particulier. Een detachement dragonders te paard met pauken en trompetten zorgde voor het militaire escort.

De Raad had speciaal voor de inkomst van de nieuwe gouverneur een projectvoorstel aangenomen: 'Ceremonieel tot de receptie van de Wel Edelen Gestrengen heer Gouverneur ...'.²⁹ In dit document stond stap voor stap wat er moest gebeuren, tot aan de voordeur van het gouverneurslogement op het Kasteel. Bij deze aankomst en inhuldiging waren veel militairen nodig, maar het merendeel was echter op krijgstoct en op dat moment niet beschikbaar. Kapitein Medler bevond zich met een kleine 1000 man in het veld.

In Colombo gingen de politieke beslommeringen ondertussen gewoon door. Op 6 augustus kwam een VOC 'smalscheepje' op de rede aan, afkomstig uit de vesting Kilkare aan de Madurase kust met de wimpel in de top en een vlag in de nok van de gaffel. Deze uitmonstering duidde op de aankomst van een voornaam gezelschap. Daarom werd vanaf het kasteel gereageerd met een saluut van eenentwintig schoten, dat van boord werd beantwoord met tweemaal negen schoten. Het kasteel gaf daarop weer een reactie van negen schoten. Aan boord bevond zich prins Moetoe Soeper Nare Singa Audewer, van wie beweerd werd dat hij een zoon was van een koning behorend tot de uitgestorven Singalese dynastie.³⁰ De prins was destijds door Van Eck en de Raad naar voren geschoven als pretendent voor de troon van Kandy.³¹ Door zijn komst hoopte het landsbestuur verdeeldheid binnen het bestuur van Kandy te creëren. Hij werd begeleid door de eerste resident van Kilkare, Hendrik Keuneman.³² Eenmaal aan wal werden zij met elf saluutschoten verwelkomd door twee vertegenwoordigers uit de

27 Pieter Liebert S(ch)midt (Middelburg, ?-Colombo, 1768), 1752 uitgevaren voor de Kamer Amsterdam met het VOC-schip Zuyjderbalg als onderkoopman; 1766 eerste pakhuismeester, koopman; 1768 hoofdadministrateur, opperkoopman (NA, VOC inv. nr. 5214, Generale Monsterrollen 1766; SLNA, inv. nr. 1/3079).

28 NA, VOC inv. nr. 3143, Resolutie Raad, 30 juli 1765.

29 NA, VOC inv. nr. 3143, Resolutie Raad, 3 augustus 1765; SLNA, inv. nr. 1/3071; originele minuut gelet op diverse aantekeningen in de marge van Falck.

30 SLNA, inv. nr. 1/3071, Resolutie Raad, 6 augustus 1765; NA, VOC inv. nr. 3143, Iman Willem Falck en Raden aan Heren XVII, 8 augustus 1765; De Raad twijfelde aan de afkomst van de pretendent met verwijzing naar een bijgevoegd rapport van Van Angelbeek; Zwier, *Verdrag van 1766*, 72).

31 NA, VOC inv. nr. 3143, Resolutie Raad, 17 mei 1765. De pretendent was bereid naar Ceylon komen maar kon dit aanvankelijk niet waar maken omdat het de regering in Kandy was gelukt hem te laten vasthouden door radja van Kilkare een familielid van de koning. De prins wist te ontsnappen. (NA, VOC inv. nr. 3138, Iman Willem Falck aan de Heren XVII, 17 mei 1765; Zwier, *Verdrag van 1766*, 72).

32 Hendrik Willem August Keuneman (Oldenburg, ?-Colombo, 1789), 1754 uitgevaren voor de Kamer Amsterdam met het VOC-schip Kievietsheuvel als matroos; 1755 Ceylon boekhouder; 1764 onderkoopman, resident Kilkare; 1767 wederom boekhouder; 1771 eerste resident van Manapaar met de wederom de rang van onderkoopman (NA, VOC-Opvarenden; NA, VOC inv. nr. 3546, Resolutie Raad, 25 januari 1779).

Raad, Van Wezel³³ en de soldijboekhouder Moens. Vervolgens liep het gezelschap naar een gereedstaande karos bespannen met vier paarden waarmee het naar zijn logement op het Kasteel werd gebracht. Daar stond een erewacht opgesteld en werden weer eenentwintig saluutschoten afgevuurd. De prins zou 23 dagen blijven³⁴ zonder dat zijn bezoek iets opleverde; zijn verwantschap bleek moeilijk vast te stellen. Het idee deze prins in te wisselen tegen de zittende koning was uiteindelijk geen haalbare kaart en hij kon terugkeren naar het vasteland.

Drie dagen later klonken er nog meer saluutschoten; het moment was aangebroken dat de nieuwe gouverneur bij de ‘Gaalsche poort’ werd binnengehaald. ‘s Ochtends was zijn omvangrijke stoet reeds verwelkomd bij Bentota; hier zou volgens het eerder gememoreerde verhaal van de Ceylonese archivaris Anthonisz hoofdadministrateur Burnat hebben uitgeroepen, nadat hij na enig zoeken de nieuwe gouverneur had gevonden, ‘wij hebben een kraai gevangen ...’. Falck zou deze opmerking goed in zijn oren knopen, want een jaar later merkte hij fijntjes op: ‘Hier is de kraai’, wijzend op een ernstige rekenfout die hij had ontdekt bij het doorlopen van de jaarstukken in het bijzijn van Burnat.

De intocht te Colombo vond plaats volgens alle voorgeschreven regels voor pracht en praal; veel saluutschoten en enige follies van de in het gelid staande troepen. Het echtpaar Falck zat in een karos bespannen met vier paarden; de overige karossen, zowel van de Compagniesdienaren als van particulieren, mochten slechts met twee paarden zijn bespannen. Het onthaal moest vooral de kracht van de Compagnie tot uitdrukking brengen tegenover de Singalese bevolking en het Hof, hoewel zij er niets van konden zien. Na aankomst op het kasteel werd het echtpaar Falck naar hun logement gebracht waar eveneens een erewacht stond opgesteld die een follie afvuurde.

Falck kon zich nu voorbereiden op zijn installatie de volgende dag. Hope berichtte vele maanden later aan de hertog van Brunswijk-Wolfenbüttel: ‘De heer Falck, secretaris van de hooge Regering was tot gouverneur van Ceilon aangesteld’.³⁵

7.3 Aan de slag voor vrede

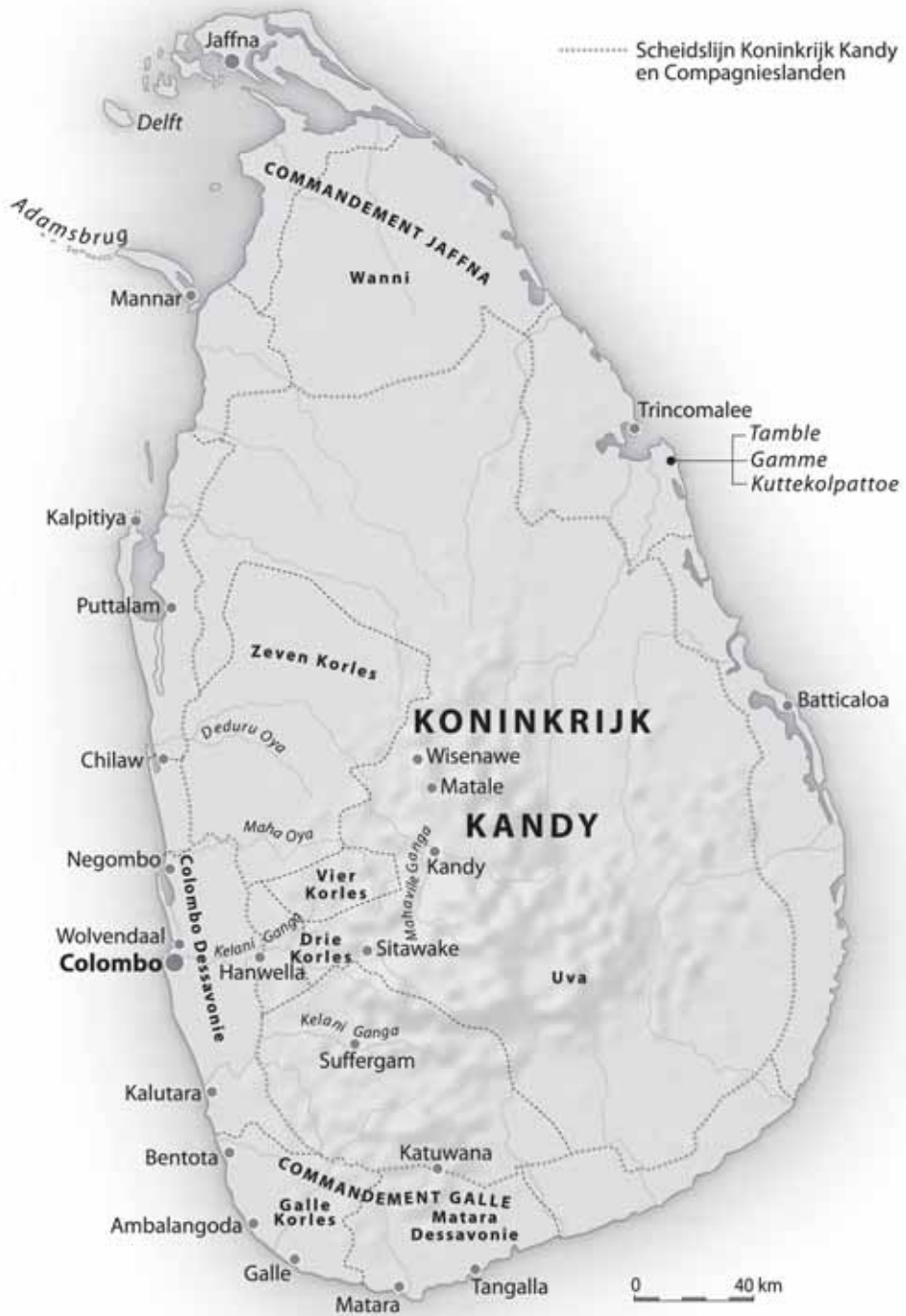
Tijdens een ordinaire Raadsvergadering in de voormiddag werd Falck geïnstalleerd.³⁶ Waarnemend voorzitter Daniël Mooyaart ‘tans waarnemende de importante Maneance van zaken des Ceilonsen Gouvernements, benevens den edelen Agtb. Raed van Politie’, las het door de Gouverneur-Generaal opgestelde aanstellingsdocument voor. Vervolgens legde Falck de

33 Jan van Wezel (Utrecht, ?-Colombo, 1767), 1752 uitgevaren voor de Kamer Enkhuizen met het VOC-schip Oranjezaal als commandeur van de soldaten; 1753 Batavia; 1760 majoor; 1764 idem op Ceylon, 1766 luitenant-kolonel, lid Raad van Ceylon (NA, VOC-Opvarenden).

34 SLNA, inv. nr. 1/ 3071, 29 september 1765; op dezelfde dag vertrok Mooyaart als commandeur naar Jaffna met gepast ceremonieel.

35 KHA Archief Willem V inv. nr. 1772, Thomas Hope aan de hertog van Brunswijk-Wolfenbüttel, 9 september 1766.

36 De raad bestond uit de leden: luitenant-kolonel Jan Jurgen Feber; hoofdadministrateur Daniël Burnat, opperkoopman (sedert 1764); kapitein, dessave van Colombo, Godfried Leonard de Coste; secretaris Johan Gerard van Angelbeek; opperkoopman Christiaan Rose; soldijboekhouder Adriaan Moens; negotieboekhouder Hermanus Jeronimus van Cleeff; fiscaal Jan Hendrik Borwater; eerste pakhuismeester Pieter Liebert Schmidt. Daarnaast hadden zitting indien aanwezig de commandeur van Jaffna Daniël Mooyaart en de commandeur van Galle, Arnoldus de Lij.

Kaart 3 Ceylon na het verdrag van 1766 met de koning van Kandy (Armand Haye, Amsterdam).

eed af op de artikelbrief van de Compagnie waarna hij op zijn beurt de met hem meegekomen nieuwe leden installeerde: opperkoopman Christiaan Rose tot lid van de Raad en kapitein Godfried de Coste, die voorzag in de vacature van dessave van Colombo.

Tijdens de plechtige raadsvergadering van 30 september kreeg Falck van secretaris Van Angelbeek de zegels van Ceylon en Colombo aangeboden en de sleutels van het Kasteel. Luitenant-Kolonel Van Wezel overhandigde hem de sleutels van de stadspoorten. In het verslag van deze bijeenkomst stond verder vermeld dat hij eveneens de tekenen van het oppergezag ontving, vermoedelijk de commandostaf, die hij op een zilveren schotel legde.

Hoofdadministrateur Daniël Burnat sprak hem toe als eerste lid van de Raad, waarna alle aanwezigen en degenen die buiten de Raadszaal stonden de eed van trouw aflegden. Aan het einde van deze openbare plechtigheid riep de aangetreden militie 'VIVAT' en werd door 'de verder talrijke gemeente geapplaudisseerd'.³⁷

Aan het begin van de avond vond nog een sessie plaats van de Secrete Raad; Falck stelde voor een brief te schrijven aan de Hofgrotten waarin hij zijn bereidheid uitsprak vrede te sluiten op grond van het laatste voorstel van zijn voorganger, de eerdergenoemde acht punten. In de brief zou het Hof worden gewaarschuwd dat bij het achterwege blijven van een reactie binnen een maand, krachtig militair zou worden opgetreden. Dit alles overeenkomstig de opdracht van de Heren XVII.³⁸

Hoewel hij nu volledig in functie was, bleef hij formeel geëligeerd met de rang van opperkoopman; een bevordering tot de rang van extraordinaris raad kon alleen door de Prins worden verleend op aanbeveling van de Hoge Regering en op voordracht van de Heren XVII.

Aan Hope schreef hij daarom: aangezien 'men zich hier verbeeldt schier geen gouverneur te hebben, indien hij niet met die waardigheid bekleed is, bid ik Uw Edele om gunstige voorspraak ...'.³⁹ Oom Sybrandus Columba, die inmiddels in Middelburg woonde, ontving hierover eveneens een brief. 'Ik melde nog maar mijne aanstaande sollicitatie om eene plaats onder de Raden van Indien, omdat het op Ceilon een *Conditio sine qua non* is'.⁴⁰ De ongedurige Falck wakte de indruk dat de 'bestuurlijke' afstand tussen Batavia en Colombo heel kort was; volgens Raben was dat op grond van zijn onderzoek niet het geval.⁴¹

De 'feitelijke' afstand was twee weken varen. Zijn bevordering kwam uiteindelijk na drie-kwart jaar, waarna hij Hope hiervoor uitvoerig bedankte. Deze reageerde hierop dat hij hem geen 'erkenntnisse schuldig was' maar alleen de Prins, 'welke hij vertegenwoordigde'.⁴²

Falck was ondanks deze kleine rimpeling direct voortvarend aan het werk gegaan zijn gezag te vestigen, ondanks zijn jeugdige leeftijd en onervarenheid als gouverneur. Hij bracht in een van de eerstvolgende Raadsvergaderingen een propositie naar voren over de verdeling van 'het douceur of middel van bestaen';⁴³ een soort bonus voor de Raadsleden die de

37 NA, VOC inv. nr. 3143, Resolutie Raad, 30 september 1765.

38 NA, VOC inv. nr. 3130, Iman Willem Falck aan de gezamenlijke Hofgrotten, 10 augustus 1765.

39 NA, Collectie Hope 32, Iman Willem Falck aan Thomas Hope, 29 oktober 1765.

40 NA, Collectie Hope inv. nr. 17, Iman Willem Falck aan Sybrandus Columba, 12 november 1765; de onderstreping in de originele brief is in het citaat aangehouden.

41 Raben, *Batavia and Colombo*, 94.

42 NA, Collectie Hope inv. nr. 24, Thomas Hope aan Iman Willem Falck, 31 juli 1766.

43 NA, VOC inv. nr. 3143, Resolutie 20 augustus 1765; dit 'douceur' had ook plaatsgevonden in 1752 (na de dood van gouverneur Gerard Johan Vreelandt, 1751-1752).

vier maanden dat er geen gouverneur was geweest het tussenbestuur hadden uitgeoefend. Zijn voorstel was een uitstekend middel de zittende leden van de Raad, die zich de komende maanden intensief moesten blijven bezighouden met de oorlog tegen het Kandiaanse Rijk, aan zich te binden.

Falck trachtte de druk op het Hof zowel militair als diplomatiek op te voeren. De situatie voor de bezettingsmacht in Kandy, bestaande uit 1696 soldaten, was al voor de komst van de nieuwe gouverneur door verschillende voorvallen steeds complexer geworden. Het Hof probeerde de hoofdstad weer in handen te krijgen.⁴⁴ Dit kon slechts door venijnige uitval- len van de majoors Frankena en Duflo worden voorkomen. De *dessave* Rein had weinig lei- ding kunnen geven, want hij lag bijna vanaf het begin van zijn aankomst in Kandy ziek in bed en kwam na enige weken te overlijden. De logistieke situatie was verre van gunstig; de voedselvoorraden waren niet voldoende op peil gebracht met gevolg dat er snel een gebrek dreigde te ontstaan. De communicatie met Colombo was uiterst moeizaam geworden door het aanbreken van de natte moesson, maar het was de beide majoors nog net gelukt een missive over de nijpende situatie naar Colombo te sturen.⁴⁵

De Raad besloot direct na kennisname van de alarmerende berichten de eerdergenoemde troepen onder commando van kapitein Medler te sturen. Na een moeizame tocht van enige weken kwam deze 'ondanks een weerwil van aanhoudende regens'⁴⁶ over modderige paden op 14 september bij de Mahavile Ganga aan, een riviertje dat een uur gaans van Kandy lag. Hij vernam hier dat de bezettingsmacht op 31 augustus was vertrokken;⁴⁷ het voedseltekort was voor de troepen bijna in een hongersnood omgeslagen.⁴⁸ Bij het verlaten hadden zij evenals in 1763 de stad in brand gestoken, de resterende voorraden vernietigd en het geschut vernageld. Voor Medler zat er niets anders op dan zijn opmars te staken. Daar het te gevaar- lijk was te blijven, kreeg hij even later het bevel zich terug te trekken.⁴⁹ Alle troepen keerden zonder veel slachtoffers terug richting Colombo. Onderweg ontvingen de soldaten het drin- gende bevel van de gouverneur zich niet te bezondigen het overmatig gebruik van sterke drank bij terugkomst uit Kandy.⁵⁰ Tijdens de verplaatsing door de disavonieën van de Drie en van de Vier Korles had Falck besloten de grensposten te bezetten zodat de opgeroepen chaliassen onder bescherming kaneel konden schillen. Ondanks de aanwezigheid van solda- ten mislukte deze opdracht, want de schillers waren nog steeds bang te worden aangevallen.

Ondertussen was het Compagniestroepen gelukt alle zoutpannen te bezetten aan de stranden, onder andere te Puttalam en Chilaw. Het uitsluiten van de Singalezen van de zoutwinning was een beproefd middel om 'de Kandiaanen aan de hand te doen komen'.⁵¹

44 NA, VOC inv. nr. 3138, 'Verantwoordinge van de colonel Feber nopens het voorgevallene bij sijn vertrek in Kandia'.

45 NA, VOC inv. nr. 3030, 'Translaet Latijnse de majoors Frankema en Duflo uit Kandy aan gouverneur Van Eck, 8 juni 1765'; NA, Collectie Hope inv. nr. 72, Notulen Secrete Raad, 12 september 1765; Zwier, *Verdrag van 1766*, 70; wekt de indruk dat dit voor de tijd van Falck had plaatsgevonden, dat is echter onjuist.

46 NA, Collectie Hope inv. nr. 72, Resolutie Secrete Raad, 1 oktober 1765.

47 NA, Collectie Hope inv. nr. 72, Resolutie Secrete Raad, 12 september 1765.

48 NA, VOC inv. nr. 3130, Dagregister nopens het voorgevallene in Candia tot het verlaten van genoemde stad en de terugkomste der besettinge op het casteel sedert 10 maart tot 20 september 1765; (Zwier, *Verdrag van 1766*, 74).

49 NA, VOC inv. nr. 3130, V, Dagverhael van den Majoor Jan Hendrik Middleler (Medler), 31 december 1765.

50 NA, VOC inv. nr. 3143, Resolutie Raad inv. nr. 3143.

51 NA, Collectie Hope inv. nr. 72, Resolutie Secrete Raad, 27 augustus 1765.

Afb. 9 Gezicht op het Kasteel van Colombo uit het Noorden. Ets, luitenant-ingenieur C.F. Reimer c. 1770 (Rijksmuseum Amsterdam).

De Raad had zich hier volledig achter gesteld, maar deze vroeg wel heel menselijk de plaatselijke bevolking te compenseren, want anders zou er een onhoudbare situatie ontstaan voor haar voedselvoorziening.⁵²

In het verleden, ten tijde van gouverneur Van Goens de Oude, 1662-1663 en 1665-1675, gold reeds: 'geen kaneel geen zout'. De Compagnie had hiermee een goede troef in handen bij de toekomstige vredesonderhandelingen. Het opheffen van de bezetting van Kandy na deze laatste veldtocht betekende wel dat zij haar hoofdtroef was kwijtgeraakt.

Medio oktober was het merendeel van de troepenmacht teruggekeerd in Colombo en konden de Europese en inlandse officieren onder aanvoering van luitenant-kolonel Feber de nieuwe gouverneur feliciteren. In het verslag van die bijeenkomst staat te lezen dat de officieren gezamenlijk 'hun complimenten aflegden' en 'de heer Majoor Medler maekte ons bij de WelEdele heer Gouverneur een ieder in het besonder bekend'.⁵³

Op militair gebied gebeurde de komende maanden niet zo veel bijzonders; het leger van de koning was volledig uitgemanoeuvreed. De Raad steunde Falcks plannen voor het uitrusten van eenheden voor een nieuwe veldtocht. Er werd niets meer vernomen over een Kandiaanse ambassade naar Colombo voor het eventueel voeren van vredesonderhandelingen.

Inmiddels was bijna het einde van de droge moesson aangebroken, waardoor het gunstige tij voor een militaire expeditie dreigde te verlopen; er moest snel worden gehandeld anders werden de wegen – lees onverharde voetpaden, die voortdurend overwoekerd raakten – weer onbegaanbaar door de zware regenval.

⁵² NA, Collectie Hope inv. nr. 72, Resolutie Secrete Raad, 29 oktober 1765; er mocht echter geen zout aan Kandy worden geleverd.

⁵³ NA, Collectie Nederburgh inv. nr. 443; Verslag van de veldtocht tegen Kandy, aangeboden per 1 augustus 1794 aan Nederburgh en Simon Hendrik Frijkens door kapitein Schede.

Op 3 december kwam eindelijk het bericht binnen dat op de 12de een gezantschap uit Kandy zou arriveren. De Raadsleden vroegen zich af hoe zij zich zouden moeten opstellen; het was bekend dat het gezantschap kwam om de nieuwe gouverneur te complimenteren met zijn benoeming, maar het zou ook zeker over de vrede komen praten. Falck stelde dat de uitgangspunten van de 25ste juni – de acht punten van gouverneur Van Eck – als vredesbod moesten gelden. Hij hoopte wel dat zij over de vrede kwamen praten; hij wilde hiermee haast maken met het oog op mogelijke versterkingen aan Kandy vanuit India.⁵⁴ In een eerdere vergadering was daarom besloten dat de schippers van alle beschikbare schepen in de havens moesten kruisen tussen India en Ceylon om te voorkomen dat materiaal en troepen werden gezonden afkomstig van verwante vorsten uit Zuid-India.⁵⁵

De Coste en Van Angelbeek werden door Falck aangezocht als vertegenwoordigers van de Compagnie op te treden; zij hadden beiden ervaring opgedaan tijdens hun gezantschappen aan het Hof vóór het uitbreken van de oorlog in 1761. Onder zijn leiding werd van te voren de onderhandelingsstrategie besproken. Zijn inzet was de ongelijkheid tussen Kandy en Colombo te beëindigen; hij wilde dat er een verdrag werd gesloten tussen twee soevereine staten. Nadrukkelijk stelde hij dat niet kon worden afgeweken van de voornoemde acht punten.

De koninklijke gezanten werden door de beide Compagniesonderhandelaars en de kapitein van de kaneel Willem Jacob van de Graaff met karossen en een militair escorte opgehaald van hun logement buiten de stad bij Wolvendaal en vervolgens begeleid naar het Kasteel.⁵⁶ Bij aankomst werden de gezanten in audiëntie ontvangen; zij bleken geen ondertekende volmacht te hebben van de koning, maar toch werd besloten de bijeenkomst plaats te laten vinden. De Coste en Van Angelbeek deden hierna verslag aan de Secrete Raad. Op de belangrijkste punten werd na heftige discussies overeenstemming bereikt, maar de gezanten konden zich niet uitlaten over het voorstel om de stranden, de kuststrook van enige Singalese mijlen om het gehele eiland af te staan.⁵⁷ De Raad besloot daarop deze eis enigszins te versoepelen. De Kandianen zouden zout mogen blijven halen uit de pannen op de stranden en de breedte van de stranden zou niet meer bedragen dan enige mijlen. Daarnaast zou de koning een deel van de winst van de olifantenhandel mogen houden. Deze toezeggingen hielpen echter niet. Zij bleven weigeren een deel van het binnenlandse gebied dat door de Compagnie was veroverd af te staan; de gezanten zeiden dat de oorlog dan maar moest worden gecontinueerd. De Raad besloot daarop een nieuwe poging te doen tot een vergelijk te komen; bij een verdere weigering zou er geen vrede kunnen worden gesloten en zou de kandidaat pretendent van de Compagnie prins Moetoe Soeper Nare Singa Audewer alsnog naar voren worden geschoven. Zij bleven weigeren; zij geloofden trouwens niet dat de pretendent afstamde van de vorige koning. Falck besloot na overleg met de Raad verder af te zien van het in bezit houden van een deel van het binnenlandse gebied en stelde als tegeneis, dat de Compagnie altijd in alle kaneelgevend gebieden zou mogen schillen zonder dat de ko-

⁵⁴ NA, Collectie Hope inv. nr. 72, Resolutie Secrete Raad, 3 december 1765.

⁵⁵ NA, Collectie Hope inv. nr. 72, Resolutie Raad, 19 september 1765.

⁵⁶ SLNA, inv. nr. 1/3071 Resolutie Raad, 17 december 1765.

⁵⁷ NA, Collectie Hope inv. nr. 72, Resolutie Secrete Raad, 17 december 1765; Raad nam kennis van rapport van De Coste en Van Angelbeek.

ning om kostbare wederdiensten zou vragen. Hij was van oordeel dat de genoemde binnenlanden toch maar schraal waren en niets opleverden behalve enige niet noemenswaardige gewassen. In het gebied waren wel plaatsen waar robijnen en saffieren werden gevonden.⁵⁸

Voor hun vertrek kregen de koninklijke gezanten een brief mee met veertien artikelen ter bespreking met de koning en de Hofgroten. In het laatste artikel stond aangegeven dat zij binnen vijftien dagen met een antwoord moesten komen, anders werd ervan uitgegaan dat de voorstellen niet waren gedaan; er zou dan een groot leger naar Kandy worden gezonden.⁵⁹ Voor hun vertrek hadden zij een afscheidsaudiëntie bij Falck, die probeerde zich boven de partijen op te stellen, zodat de gezanten vrij over hun standpunten konden spreken. Hij vond dat de onderhandelingen ‘stijf en zeer formeel’ waren verlopen. Hij zag ondanks de concrete voorstellen die op tafel waren gelegd ook wel grenzen dat ‘het Hof (...) niet armer na de vrede [moet] worden dan zij al is; maar zij zouden wat kunnen doen aan de wijdelopige Hof en familiestoet’.⁶⁰ De gezanten vonden de eisen te hoog en de reactietijd te kort.

Inhoudelijk vonden de onderhandelingen plaats in de lijn van de instructie van de Gouverneur-Generaal en de Heren XVII. In de ogen van Schreuder waren deze een gruwel;⁶¹ hij wilde helemaal niet over vrede praten; zijn voorkeur bleef bij militair ingrijpen en de verdeling van het Rijk.

Op 6 januari ontving Falck bericht, dat de gezanten wederom naar Colombo waren afgereisd. Zijn reactie was dat de gezanten van het Hof zich zeer moesten haasten, want het krijgsseizoen dreigde nu echt in gevaar te komen. De opgelegde termijn was overschreden en de vijandelijkheden zouden weer worden opgepakt. Hij had wel een verklaring voor de late en trage komst van de koninklijke gezanten, enerzijds door de dood van de vader van de koning en anderzijds doordat het enige tijd had geduurd voordat het Hof de uit te leveren gevangenen en overlopers bijeen had kunnen brengen (een van veertien artikelen). Zij dachten dat, door te dralen met het traktaat, er enige ruimte zou ontstaan voor gunstiger voorwaarden, maar waren geenszins van plan heimelijk een verdere oorlog voor te bereiden; zij waren oorlogsmoe. De bevolking had genoeg van de strijd en wilde verder gaan met het verbouwen van gewassen.

Falck gaf ondanks zijn verklaring voor de ontstane situatie, opdracht aan majoor Duflo ‘met een uitgeleze Corps van ruym duysent man’⁶² van Negombo naar Wisenawe te trekken en van daar uit op de 25ste de Koningslanden binnen te vallen.⁶³ Feber zou met zijn troepen vanuit Sitawake de Drie Korles en Suffergam binnentrekken; hij moest dat plan uitstellen, omdat er niet voldoende koelies beschikbaar waren. Tegelijkertijd verklaarden de disava van de Zeven Korles en een van de twee adigars dat de pretendent van de Compagnie toch een zoon zou zijn van de vorige koning. Uiteindelijk zou echter komen vast te staan,

⁵⁸ NA, Collectie Hope inv. nr. 33, Iman Willem Falck aan Thomas Hope, 25 januari 1766.

⁵⁹ SLNA, inv. nr. 1/3071, Resolutie Secrete Raad, 18 december 1765.

⁶⁰ NA, Collectie Hope inv. nr. 33, Iman Willem Falck aan Thomas Hope, 25 januari 1766.

⁶¹ NA, Collectie Hope inv. nr. 31, Jan Schreuder aan Thomas Hope, 2 januari 1766, ‘... dat het niet ontbreekt aan de kans om tegen de Singaleesen iets van naem uijt te voeren, maer alleen aan een goed bestuur van de operatien tot het beste zijnde ...’.

⁶² KHA, Archief Willem V inv. nr. 1773, Thomas Hope aan de Prins, 19 juli 1766; voor de inhoud van zijn brief had hij geput uit de correspondentie met Falck; deze had de Raad niet ingelicht, omdat hij bang was dat het zou uitlekken.

⁶³ NA, VOC inv. nr. 9947, Resolutie Raad, 13 januari 1765; hier werd gesproken over 1050 man.

dat het allemaal onjuist was en dat de prins vermoedelijk een zoon was van een zuster van de koning.

Op de 26ste arriveerden de koninklijke gezanten met een antwoordbrief, die wederom niet 'van den koning maar van de Hofgrooten, geschreeven, en ook niet geteekend waere'.⁶⁴ De koning tekende trouwens nimmer brieven; dat deden de Hofgrooten namens hem. Toch werd besloten de onderhandelingen voort te zetten.⁶⁵ De schriftelijke reactie die zij bij zich hadden, was min of meer afwijzend op alle punten; de stranden wilden zij niet afgestaan en het beste was alles bij het oude te laten. Er stond ook niet in dat de koning zou instemmen met hetgeen de gezanten zouden 'approveeren'. Deze was alleen bereid toestemming te geven voor het schillen van kaneel in de Koningslanden indien het jaarlijkse gezantschap met geschenken hiervoor toestemming kwam vragen. De gouverneur en de Raad vonden de reactie geheel onvoldoende en waren niet van plan verder toe te geven. Voor het schillen kon wel instemming worden gevraagd aan de koning, maar dan moest hij van zijn kant ook vragen om het zout; de Compagnie eiste verder dezelfde eerbewijzen als de koninklijke gezanten en wenste haar ambassadeurs niet meer voor de koning te laten knielen.

De Compagnie vond dat de Kandianen bleven dwarsliggen, zelfs na de mededeling dat majoor Duflo met zijn troepen op weg was naar Matale, noordoostelijk van Kandy. Falck stelde daarop de Raad voor de onderhandelingen af te breken. Voordat de strijd werd hervat, kregen de ambassadeurs de tijd veilig naar Kandy te keren. Falck liet nog eens duidelijk kenbaar maken dat als de stranden niet zouden worden afgestaan, er geen vrede kon worden gesloten; een reactie op de voorstellen moest binnen twaalf dagen worden gegeven. Bij hun vertrek verzochten de gezanten aan Falck om verzachting van de voorwaarden en verklaarden dat zij geen machtiging hadden de stranden af te staan; zij waren het ook niet eens met de vergoeding voor een baal kaneel.⁶⁶ Er bestond bij hen grote behoefte tot nader overleg met het Hof en zij vroegen een wapenstilstand van twaalf dagen. Deze werd toegestaan mits de Kandianen het leger van majoor Duflo van levensmiddelen voorzagen.

Net als de Kandianen verloor ook de Compagnie aan vitaliteit; de oorlogskosten waren veel te hoog, de ontevredenheid onder de bevolking van de de Compagnieslanden nam steeds verder toe en het was moeilijk door onwil en ziektes koelies te krijgen die Compagniestroepen moesten ondersteunen op hun tochten. Het aantal ziektegevallen onder soldaten was ook ernstig toegenomen.

De situatie aan de Overwal dreigde steeds ernstiger te worden door het machtsspel van de Britten tegen de andere Europese vestigingen in India en door hun interventies in het gekrakeel tussen vorstendommen: 'Langs de Overwal langs de Coromandel hangen zwarte wolken'.⁶⁷

⁶⁴ NA, VOC inv. nr. 9947, Resolutie Raad, 30 januari 1766; Falck berichtte dat hij de brief mondeling had laten vertalen uit het Singalees door dominee Hendrik Philips, predikant in de Singalese taal en Maha Modliaers Mangakoon (NA, VOC inv. nr. 9947, Resolutie Secrete Raad, 30 januari 1766).

⁶⁵ NA, VOC inv. nr. 3175, Iman Willem Falck en Secrete Raad aan Gouverneur-Generaal en Raden, 6 februari 1766.

⁶⁶ NA, VOC inv. nr. 3140, Resolutie Secrete Raad, 31 januari 1765; Idem, 7 februari 1766; de prijs per baal zou verhoogd kunnen worden van 4 naar 5 pagoden.

⁶⁷ NA, Collectie Hope inv. nr. 33, Iman Willem Falck aan Thomas Hope, 25 januari 1766.

Er kwamen in Colombo berichten binnen dat de Indiase hoofdvestiging van de Compagnie in Negapatnam werd bedreigd. Falck suggereerde zodra er vrede zou zijn gesloten Ceylonese troepen over te brengen; hij was daarvoor reeds in overleg met gouverneur Haksteen.

Begin februari werden de onderhandelingen voortgezet op verzoek van de koninklijke gezanten. Falck was er toevallig achtergekomen, dat zij ‘eerst stijf op hun stuk’ zouden blijven staan om hierdoor alsnog een gedeelte van de zoutpannen van Puttalam in handen te krijgen; als dat geen resultaat opleverde, zouden de gezanten een zo gunstig mogelijke vrede moeten sluiten.⁶⁸ Met deze kennis konden De Coste en Schmidt de onderhandelingen naar hun hand zetten. Op 11 februari kon in een ‘publieke audiencie van de kandiasche gezanten’ op hun verzoek het verdrag worden voorgelezen. Zij maakten daarbij nog altijd bezwaar tegen de VOC-soevereiniteit van de stranden, maar nadat zij te horen kregen, dat de buitgemaakte heiligdommen uit de tempel van Kandy⁶⁹ zouden worden teruggegeven, tekenden zij aan het begin van de avond. Diezelfde avond vertrokken De Coste en Schmidt voor de ondertekening door de koning naar Hanguranketa ten zuidwesten van Kandy, omdat de hoofdstad na de verwoesting nog niet voldoende was opgebouwd. Hen werd daarbij met groot ceremonieel uitgeleide gedaan; Falck vergezelde hen tot aan zijn buitenverblijf aan de Pas Naklegam. Na hun aankomst aan het Hof werd er nog wat getalmd, maar uiteindelijk kon op de zestiende februari het verdrag, bestaande uit 25 artikelen, met ‘Den Vorst van Kandi’ worden ondertekend.

In het verdrag waren vele van de oorspronkelijke acht punten terug te vinden die Van Eck ooit met zijn veldtocht had willen afdwingen. In hoofdlijnen stond in het verdrag,⁷⁰ dat officieel gesloten werd tussen de Staten-Generaal der Verenigde Nederlanden en de Compagnie enerzijds en ‘Z.K.M. de Kaiser van Kandia’ anderzijds: de erkenning door de koning en zijn Hofgroten van de soevereiniteit van de Compagnie over de gebieden die zij voor de oorlog had bezeten, het koninkrijk Jaffna met de onderhorige landen en de Wannise provincies; het eiland Mannar met de daar onder vallende provincies en de provincie Puttalam, Kalpitiya met het eveneens daaronder vallend gebied; de Colombo Dessavonie; Galle Korles en Matara Dessavonie; de plaatsen Batticaloa en Trincomalee met de gebieden die daar van oudsher toe behoorden. Daar kwam nu bij de soevereiniteit over alle stranden voor zover deze niet reeds vielen onder de Compagnie, ter breedte van min of meer één Singalese mijl⁷¹ landinwaarts, daarbij rekening houdend met het landschap. Voor de vaststelling van de exacte grenzen werd een speciale gemengde commissie ingesteld. Indien de grens nadelig voor de koning zou uitvallen, werden de inkomsten gecompenseerd door de Compagnie. Zij erkende in het overige deel van het eiland de soevereiniteit van de koning.

⁶⁸ NA, Collectie Hope inv. nr. 33, Resolutie Secrete Raad, 9 februari 1766; het betrof een document dat afkomstig was van de Rijksadigaar en bestemd was voor de koninklijke gezanten.

⁶⁹ NA, Collectie Hope inv. nr. 33, Resolutie Secrete Raad, 24 september 1765; Falck deelde de Raad mede dat bij de verovering van Kandy zilveren tempelsiersel was bewaard, dat volgens een inlander de tand van ‘Boedoe’ (Boeddha) was.

⁷⁰ Voor de volledige en letterlijke tekst, zie gedrukte exemplaren in diverse collecties in het NA en het SLNA o.a. VOC inv. nr. 9947, 4 bevat een origineel; de Koning tekende vier originele exemplaren.

⁷¹ Een Singalese mijl komt neer op zo’n zes en een halve kilometer (Hovy, Plakkaatboek, LXXXVII); elders wordt gesproken over drie duizend Rijnlandse voet (3000 x 31,4 cm = ± 1 km).

De gebieden die door haar waren veroverd en niet zouden vallen onder haar soevereiniteit werden teruggegeven. De Kandiaanse onderdanen kregen het recht zout te winnen uit de eerdergenoemde zoutpannen te Puttalam en Silaw. Op haar beurt mocht de Compagnie kaneel laten schillen in de benedenlanden van de koning: de Suffergam Dessavonie, de Drie en Vier Korles, en de Zeven Korles tot aan het gebergte Ballane. De koning zou kaneel laten schillen door zijn onderdanen in de bovenlanden beoosten voornoemd gebergte; de opbrengst mocht hij alleen laten verhandelen in Galle, Colombo en Matara tegen betaling van vijf pagoden per baal van 88 pond mits van goede en fijne kwaliteit.⁷² Elpenbeen,⁷³ peper, kardemom, koffie, areek en was zouden alleen aan de Compagnie mogen worden verkocht tegen vastgestelde prijzen. De olifantenhandel viel daar ook onder, maar daarover werden nog geen prijsafspraken gemaakt, omdat de Compagnie hierin niet eerder handel had gedreven met Kandy. Met de olifantenhandel met Indiase vorsten was al meer dan honderd jaar ervaring. Als de Compagnie behoefte zou krijgen aan andere producten uit het Kandiaanse Rijk, dan zou zij die mogen aankopen tegen billijke prijzen. De wederzijdse onderdanen mochten met elkaar allerlei geoorloofde handel drijven; de Kandianen waren vrij dit te doen onder 'diezelfde voorechten en vrijheeden' bij de kantoren van de Compagnie op het eiland.

Beide partijen zouden optreden tegen sluikhandel en elkaar daarbij assisteren. Indien de koning goederen uit het buitenland nodig had, kon hij die via de Compagnie laten invoeren. De Compagnie zou daarvoor monsters laten bezorgen. De koning en de Hofgroten zouden houtwerken leveren ten behoeve van Batticaloa en Trincomalee indien de Compagnie daar behoefte aan had. Andere punten waarover tot de Vierde Engelse Oorlog zou worden gesteggeld, waren de teruggave van alle krijgsgevangenen, deserteurs, overlopers, rebellen en het bij Kandy op de Compagnie veroverde kanon. Wat betreft de wederzijdse over- en weggelopen slaven werd besloten dat deze zouden worden gepakt en uitgeleverd. Er werd verder afgesproken dat misdrijven die in de Koningslanden zouden worden gepleegd tijdens het kaneelschillen, door de Compagnie werden bestraft. Een ander opmerkelijk artikel ging over 'de nauwe vriendschap', een soort alliantie. Er werd in het artikel bepaald dat de Compagnie het Rijk van Kandy zou beschermen tegen geweld van buiten waarbij de koning beloofde de Compagnie te assisteren tegen haar vijanden. Tijdens de Vierde Engelse Oorlog leek dit geen loos artikel, hoewel er andere redenen waren waarom de koning een Brits bondgenootschap verwierp. Hij mocht alleen met de 'Heeren Hollanders' corresponderen; het sluiten van contracten met andere landen of inlandse vorsten was eveneens verboden. Europeanen, die het land heimelijk waren binnengekomen, moesten worden uitgeleverd. De Compagnie zou tot slot nimmer een overeenkomst sluiten die nadelig was voor de koning. De vriendschap zou onderhouden worden via de jaarlijkse uitwisseling van ambassadeurs, die dan zouden spreken over het halen van zout en het schillen van kaneel. Zij zouden daarbij met gelijke eerbewijzen en ceremonieel worden ontvangen. Hiermee was het knielen en buigen van de ambassadeurs bij de koning

72 NA, Collectie Hope inv. nr. 33, Iman Willem Falck aan Thomas Hope, 25 januari 1766; Falck berichtte Hope, dat het betalen voor deze kaneel zowel de inkomsten zou vergroten van de koning als van de 'Maatschappij'; bij resolutie van 5 mei 1765 was dit punt reeds voorgesteld door de Hoge Regering.

73 Ivoor.

van Kandy van de baan; het werd eveneens de inzet van veel gesputter en geharrewar van de kant van het Hof.⁷⁴

Falck zou met het resultaat veel eer en aanzien verwerven. De oud-hoofdadministrateur Jacob Burnand schreef in 1809: 'The advantages obtained by this treaty were dearly purchased, the war having cost ten millions of florins, the lives of some thousands of soldiers, and greatly retarded the progress of cultivation. The Candians however were so humbled by this treaty that they did not again dare to stir during a period of 20 years, of which the government of Mr. Falck (of glorious memory) consisted ...'.⁷⁵

Bij het horen van het afsluiten van het gunstige vredetraktaat was Gouverneur-Generaal Van der Parra zeer 'blijde';⁷⁶ kanonnen werden van het Kasteel en de stadswallen afgevuurd.

In april schreef Van der Parra aan Hope dat de keuze van Falck toch wel heel goed was geweest: '(ik kan nu) ieder overtuigen (dat) mijn keuze van den heer Falck tot bereik van dat werk niet qualijk maar gefundeert geweest is ...'. Ter gelegenheid van het gunstige bericht over de vrede had de Gouverneur-Generaal bepaald dat in alle kerken van Batavia voor de genade aan de Maatschappij zou worden gebeden. Hij pleitte eveneens bij Hope voor Falcks benoeming tot extraordinaris raad; hij kon als voorbeeld worden gesteld 'voor trouw sonder eijgene winne en glorie na te jagen en de uitkomsten der saken aan de wisselvalligheid over te laten'.⁷⁷

Hope lichtte de Prins in via een korte aanbiedingsbrief en een kopie van het traktaat:

Z.M. staet daer en teegen aan de doorluchtige Comp. en Souverainen eigendom af, alle stranden rondom het Eiland; aan de oostkant van Jaffanapanam af, tot aan Waluwe toe, en aen de westkust van Nigombo tot Jaffanapatnam toe, voor zoo verre, eene Singalesche Mijl landwaard in, minder of meer, zo als zich dat, volgens de strekkinge van de bergen, rievieren, of andere merkteekenen best zal schikken.⁷⁸

Op 4 maart 1766 had de Secrete Raad⁷⁹ besloten aan het verzoek van Feber te voldoen waarbij hij bij terugkeer⁸⁰ met zijn troepen naar Batavia een ondertekend traktaat zou meenemen. In Batavia zou hij worden aangesteld tot hoofd van de militie ter vervanging van de reeds thuisgevaren schoonvader van Falck, brigadier De Wendt.

Er was bijna alom vreugde over het traktaat. Maar de koning bleef begrijpelijkerwijze sputteren in de ogen van het bestuur in Colombo tegen de uitvoering van een aantal bepalingen met name het uitmeten van de kuststrook. Hij zond hierover half mei nog een gezantschap.

74 Wagenaar, *Knielen of buigen*, 450-452; hij verhaalt hoe werd omgegaan met de afhandeling met de afhandeling van het verdrag op basis van het 'Dagregister'.

75 Burnand, *Fragments of Ceylon*, 16.

76 HUA, Collectie Huydecoper inv. nr. 67-623; stukken afkomstig van burgemeester Mr. Gualterus Petrus Boudaen, bewindhebber van de VOC 'v.d. parra, is zeer blijde met de gesloote vrede op Ceylon, tuss. De gouver. Falk, en de keijzer van candia in Febr. Was zeer noodzakelijk, aangezien de groote verliezen, en kosten van dien oorlog.'

77 NA, Collectie Hope inv. nr. 32, Petrus Albertus van der Parra aan Thomas Hope, 6 april 1766; duplicaat aanwezig in Collectie Hope inv. nr. 33. Een gelijkkluidende brief ging naar de bewindhebber Boudaen.

78 KHA, Archief Willem V inv. nr. 1773, Thomas Hope aan de Prins, 3 augustus 1773.

79 NA, VOC inv. nr. 3175, Resolutie Raad, 4 maart 1766.

80 NA, VOC inv. nr. 3175, Resolutie Raad, 24 maart 1766; twintig dagen daarna via Galle onder dankbaarheid voor zijn assistentie.

Ondertussen kwamen er aantijgingen bij de gouverneur binnen over de rol van secretaris Van Angelbeek. In de Republiek zowel als in de omgeving van de Prins en bij de bewindhebbers waren beschuldigingen geuit aan zijn adres. Van Angelbeek zou betrokken zijn geweest bij eerdere vredesbesprekingen met de koning van Kandy in het voorjaar van 1765 aan de rivier Mahavile Ganga. Hij zou zich hinderlijk hebben opgesteld en zelfs hebben voorkomen dat de vrede werd gesloten. Deze kwestie speelde onder het bestuur van gouverneur Van Eck en zal zeker mede zijn beïnvloed door Van Angelbeeks vijand Arnoldus de Lij. De Raad concludeerde, buiten de aanwezigheid van Van Angelbeek die de zaal had verlaten, dat de beschuldigingen volkomen onterecht waren. Hij had juist uitstekend gefunctioneerd. Vervolgens had Falck een door hem opgesteld 'schriftuur'⁸¹ onder de leden laten verspreiden waarin werd uiteengezet dat uit niets gebleken was dat de aantijgingen enige grond hadden. Het verweerschrift werd unaniem door de leden ondertekend. In een afzonderlijke brief aan Hope schreef Falck eveneens dat alle aantijgingen volkomen onterecht waren. Hij vroeg Hope te bemiddelen en te bevorderen dat Van Angelbeek alsnog werd bevorderd tot opperkoopman. Hij was volgens Falck een van de bekwaamste dienaren van de Compagnie. De 'haat' tegen hem kwam voort uit het grote krediet dat hij had genoten bij Van Eck. Dit had bij een aantal personen afgunst gewekt. Falck schreef verder dat hij veel zaken aan de competente secretaris kon overlaten '... schoon misschien niet in zulken trap wijl ik zelf van 't penlikkers geslacht ben'.⁸² Het verweerschrift en de openhartige houding van Falck hadden een goede indruk gemaakt bij de Gouverneur-Generaal en de bewindhebbers. Alle aantijgingen werden ter zijde gelegd en Van Angelbeek werd alsnog bevorderd.

In Kandy waren de koning en het Hof zeer ontevreden met de gesloten vrede; zij hoopten via een gezantschap naar de Gouverneur-Generaal in Batavia betere voorwaarden te kunnen bedingen. Eind 1767 reisde een aantal Hofgroten met hun gevolg via Colombo en Galle met een VOC-schip naar Batavia. Zij hadden alle medewerking van Falck en de Raad gekregen.⁸³ De gezanten mochten gebruik maken van de diensten van de Singalese compagniesdienaar Madlian Dias, die als eerste tolk optrad.⁸⁴ De Hofgroten werden met veel pracht en praal door Gouverneur-Generaal onthaald zonder in de gaten te hebben dat dit machtsvertoon slechts schijn was om hen onderdanig te maken en te laten geloven in de nog immer aanwezige macht van de 'onoverwinnelijke' Compagnie. De opzet lukte geheel.

Aan het Kandiaanse verzoek voor versoepeling van het traktaat werd aandacht geschonken zonder dat er een serieus antwoord behoefde te worden gegeven. De Hofgroten bereikten niets en keerden toch onder de indruk huiswaarts. Bij hun aankomst in Colombo werden zij met veel ceremonieel onthaald. Een sloep overdekt met rood laken haalde de Hofgroten van boord. Aan de wal werden zij door de kooplieden De Coste en Pieter Sluysken ontvangen; vervolgens werden zij met twee wagens bespannen met vier en twee paarden begeleid door een eenheid Lascorijnen met vliegende vaandels en inlandse muziek naar het 'hotel'⁸⁵

⁸¹ NA, VOC inv. nr. 3234, Resolutie Raad, 26 januari 1768.

⁸² NA, Collectie Hope inv. nr. 34, Iman Willem Falck aan Thomas Hope, 30 januari 1768.

⁸³ NA, VOC inv. nr. 3203, Resolutie Raad, 30 december 1767.

⁸⁴ NA, VOC inv. nr. 3203, Resolutie Raad, 9 april 1767.

⁸⁵ Met 'hotel' kan worden bedoeld het gastenverblijf. Een andere mogelijkheid is dat hiermee werd aangeduid 'hotel' (het Franse woord) = herenhuis; het verblijf van de gouverneur op het Kasteel.

van de gouverneur gebracht. Zij kregen een saluut van 21 schoten.⁸⁶ Tijdens de audiëntie op het Kasteel vroeg Falck hen naar hun wederwaardigheden en of zij het standpunt van de Hoge Regering hadden begrepen. Het Hof moest eerst alle artikelen van het traktaat nakomen voordat het op vele gunsten kon rekenen. Hun reactie was bevestigend. Aan het einde kregen zij een gouden ketting en werden besprenkeld met rozenwater.⁸⁷ In Kandy realiseerde het Hof zich dat het gezantschap niets had bereikt.

Na dit bezoek aan Batavia bleef Kandy dan ook tegensputteren totdat er eindelijk voor haar een iets betere positie zou ontstaan als gevolg van haar houding tijdens de Vierde Engelse Oorlog.

Schreuder kreeg met zijn cynische houding over de resultaten van de oorlog met Kandy niet geheel ongelijk: 'Gevolgelyk blijkt dat ons omstandigheden, dat het niet ontbreekt aan de kans om tegen de Singaleesen iets van naem uijt te voeren, maer alleen aan een goed bestuur van de operatien tot het beste zijnde, dat dit laatste gemanqueert hebbende men, zonder een vast inzicht te hebben zig door allerleije apparentein heeft laeten verleijden tot de marches ...'.⁸⁸

Hij vond het allemaal verspilling van inzet van soldaten en geld; de positie van de Compagnie vond hij noch verbeterd noch verslechterd. Uit het vervolg van de ontwikkelingen zou blijken dat dit Falck niet kon worden aangerekend.

7.4 Conclusie

Falck had zich direct na zijn aankomst stevig gepositioneerd door een aantal van zijn meegenomen vertrouwelingen op voornamelijk plaatsen, door zich te verzekeren van het vertrouwen van een aantal gekwalificeerde dienaren op het eiland en door de touwtjes stevig in handen te nemen. Dankzij zijn diplomatiek en militair strategisch handelen wist hij Kandy tot vrede te dwingen, namelijk door enerzijds de druk op de koning en het Hof te vergroten en anderzijds toe te geven aan onbelangrijke tegeneisen. De soevereiniteit van de Compagnie werd door het traktaat formeel vastgelegd, niet alleen voor de reeds vóór de oorlog bestuurde gebieden, maar voor de totale kust van Ceylon. De naam van Falck als gouverneur was gevestigd. De enige kritiek uit de Hoge Regering kwam van de ordinaris raad Schreuder. Hij was voorstander van het definitieve uitschakelen van de macht van het Hof; de concessies van Falck aan de Kandianen zinden hem helemaal niet, hoewel deze geheel in lijn waren met Falcks instructie.

Een toekomstige dreiging van het tegensputterende Kandy zou dankzij het gesloten traktaat geheel voorbij zijn. De militaire kracht van de Compagnie en de strategie van Falck zouden voldoende zijn geweest, ware het niet zo dat de suprematie van de Britten in India, ondersteund door bevriende inlandse vorsten, hand over hand aan het toenemen was.

⁸⁶ SLNA, inv. nr. 1/3073, Dagregisters, 6 oktober 1767 en 21 oktober 1768 vermelden dat de Hofgroten uit Batavia waren aangekomen met het VOC-schip Petronella Maria.

⁸⁷ NA, VOC inv. nr. 9949, 'Aantekening van het voorgevallene bij gelegenheid van de terugkomst van de Kandiaanse gezanten aan Batavia'.

⁸⁸ Collectie Hope inv. nr. 31, Jan Schreuder aan Thomas Hope, 2 januari 1766.